

ПОЗИЦІЯ В.ЧОРНОВОЛА ЩОДО ФОРМУЛЮВАННЯ ПИТАННЯ ПРО ПОЛІТИЧНЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ В “ДЕКЛАРАЦІЇ ПРИНЦИПІВ УГС”

Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ

кандидат історичних наук,
доцент кафедри політичних наук
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Анотація. У статті розглядаються особливості вираження в програмових документах УГС положення про політичне майбутнє України. Висвітлений вплив позиції В.Чорновола на формулювання цього положення в документах УГС. Проведений аналіз впливу тодішньої політичної ситуації в Україні та в СРСР на одне з основних програмних положень – питання національного самовизначення – як УГС, так і національно-визвольних організацій інших народів колишнього Радянського Союзу.

Ключові слова: УГС, Спілка, В.Чорновіл, Декларація, незалежність, конфедерація.

У кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ ст. відбулися грандіозні події, що змінили політичну карту Європи та вплинули на подальший хід всесвітньої історії. Значною мірою натхненниками й реалізаторами тих перемін стали колишні політичні в'язні радянських концтаборів, які спрямували здобуті в „тюремних університетах” знання щодо ліквідації „імперії зла” – Радянського Союзу. В результаті впливу комплексу причин держава, що подавляла особисті й національні права своїх громадян, припинила своє існування, внаслідок чого постали нові державні утворення, змінилося співвідношення політичних сил у світі.

Для багатьох колишніх політв'язнів, як і для інших мешканців СРСР, крах цієї держави виявився несподівано швидким. Реформаторські заходи Горбачова більшість політв'язнів сприймали як спроби модернізувати, зміцнити імперію, за якими можна було очікувати чергові репресії виявлених «небезпечних» елементів. Тому нарощування власних сил для протидії радянському режимові здійснювали, щоб бути готовими до ймовірних ударів з боку влади. Враховуючи тодішній незадовільний рівень національної свідомості значної частини українців, наявність достатньої сили з боку правлячої компартії для придушення невдоволення з боку опозиції, будителі національної свідомості постійно балансували на грані можливого і дозволеного, намагаючись збільшити силу свого авторитету.

Першою українською організацією, що аку-

мулювала і спрямовувала боротьбу не лише за національно-культурні, економічні, а й за політичні права українського народу, стала Українська гельсінська спілка (далі – УГС), створена 7 липня 1988р.

Історія її виникнення та діяльність розглядається у багатьох статтях і книжках, зокрема О.Бойком, О.Гаранем, В.Кафарським, А.Русначенком [1]. У них тією чи іншою мірою піднімається питання участі В.Чорновола в розробці програмних документів УГС. Хоча слід зауважити, що постать В.Чорновола розглядається інтегрованою поміж інших суб'єктів тогочасного політичного життя, без ґрунтовного розгляду його персонального внеску у формування УГС. Винятком у цьому є хіба що праця Б.Гориня [2].

Взагалі постать В.Чорновола залишається недостатньо розкритою в наукових студіях, а також у публіцистичних працях. Донедавна їх, по суті, не було, окрім одного з розділів спогадів М.Хейфеца [3]. Останнім часом з'явилися окремі книжки та статті-спогади про В.Чорновола [4]. Велику цінність має десятитомне видання праць В.Чорновола, ініційоване Міжнародним благодійним фондом В'ячеслава Чорновола.

Зважаючи на значний вплив цієї особистості на процес українського національного самовизначення і державотворення, зацікавлення його постаттю в українському суспільстві, необхідно більш докладно вивчати його погляди та діяльність. У цій статті намагаємось проаналізувати внесок В.Чорновола у формулювання питання про

політичне майбутнє України в „Декларації принципів УГС”, а також його ставлення до політичного майбутнього України.

Позиція в цьому питанні остаточно сформувалась у В.Чорновола ще в 1960-х роках і полягала у прагненні проводити діяльність по відновленню політичної незалежності України. Враховуючи ж політичну ситуацію кінця 1980-х років, він не міг публічно її висловлювати серед широкої громадськості. У 1987 р. у відкритому листі до Генерального секретаря КПРС М.Горбачова В.Чорновіл заявив про фіктивний характер державності неросійських народів у складі СРСР та про те, що необхідно розширювати права союзних республік у політичному, економічному й культурному житті. Він закликав М.Горбачова розпочати усунення цих недоліків, зауважуючи, що інакше народи самі стануть боротися за свої права [5, 16–17]. Відкритий виступ із такими зауваженнями і вимогами, хоч і без підняття питання про незалежність України, дисонував із застійною ситуацією в Україні. Він викликав зацікавлення та активне обговорення в масах, а з іншого боку – перестороги й тиск влади, які були викликані ще й відновленням В.Чорноволом „Українського вісника”, а згодом – ініціюванням активної діяльності Української гельсінської групи. Влада намагалась налаштувати проти нього і його прихильників, громадськість та навіть видворити за межі СРСР.

Розуміючи, що на середину 1988 р. в Україні, порівняно з іншими республіками Балтії чи Кавказу, зберігався „застійний заповідник” у політичному житті та низький рівень національної самосвідомості більшості українців, В.Чорновіл запропонував, а інші два укладачі – Михайло і Богдан Горині – погодилися, щоб у „Декларації принципів УГС” із тактичних міркувань ще не подавати ідею, яка для всіх них була беззаперечною, – про боротьбу за відновлення державності України, а включати лише положення, яке б відповідало тогочасній ситуації. Автори Декларації майбутнє республіки уявляли „у формі конфедерації незалежних держав, перехідним етапом до чого може бути федерація суверенних демократичних республік з наповненням „Союзу РСР” реальним змістом за допомогою максимальної політичної, економічної і культурної децентралізації” [6, 636]. В той же час у Декларації зазначалося, що „УГС – вважає, що відновлення української державності, яка сьогодні існує тільки на папері, було б сталою гарантією забезпечення економічних, соціальних, культурних, громадських та політичних прав як українського народу, так і національних меншостей, що живуть на території України” [6, 635–636].

В Декларації також передбачалися: конституційне визнання державного статусу української мови; ліквідація монополії на владу, передача владних важелів з рук КПРС демократично обраним радам; відновлення права України на повноцінну дипломатичну діяльність; запровадження республіканського госпрозрахунку, розвиток ринкових відносин; припинення будівництва АЕС на території республіки; перегляд «Кримінального кодексу УРСР», усунення з нього 62-ої статті („антирадянська пропаганда і агітація”); скорочення армії, утворення республіканських збройних формувань, проходження військової служби громадянами республіки на території України; відновлення у правах Української автокефальної православної і Української греко-католицької церков. Потрібно відмітити, що, за твердженням історика О.Гараня, «для України на той час це були вельми радикальні пропозиції» [7, 4].

Укладена В.Чорноволом, М. і Б.Горинями „Декларація принципів УГС” за цілим рядом положень була близькою до програмних принципів народних фронтів Прибалтики, які, що характерно, за умов високого рівня національної свідомості своїх народів, мали більшу організованість і чисельність, порівняно з національними організаціями інших республік. Та програмний документ УГС був обнародований на місяць раніше ніж прибалтійські fronti представили свої програми [8, 42]. Щоправда, у квітні 1988 р. з’явилася декларація майбутнього народного фронту Естонії, який, подібно до народних фронтів Латвії і Литви, оформився у жовтні 1988 р.

У програмах народних фронтів Прибалтики, як і в УГС, не згадувалось про самостійність республік, а лише вказувалося на прагнення до побудови конфедерації. Зокрема, в „Загальній програмі Народного фронту Естонії” було записано: серед найбільш важливих вимог – „демонтаж створеної в період сталінізму і застою централізованої адміністративно-бюрократичної системи і перетворення СРСР із федеративної держави на Союз суверенних держав, оснований на принципах конфедерації” [9, 4].

Подібне положення знаходимо і в підсумковій заяві львівської наради представників національно-демократичних рухів народів СРСР від червня 1988 р., яку підписали діячі Грузії, Латвії, Литви, України, Естонії та Вірменії. В ній було заявлено, що національно-демократичні рухи цих народів виступають за повну політичну й економічну децентралізацію Союзу РСР, який бачать у майбутньому як конфедерацію окремих суверенних держав [10, 7]. Лише на січневій 1990 р. нараді представників національно-демократичних рухів Вірменії, Білорусії, Грузії, Литви, Латвії, Естонії і України (представники не були уповноваженими від УГС) було ухвалено наступне: „Нікому не нав’язуючи своїх уявлень про державний устрій і суверенітет, ми вважаємо неприйнятним для народів, яких представляємо, не тільки сумісне існування в рамках імперії, але також федеративний чи конфедеративний устрій” [11, 565].

Отже, викладене свідчить про тактичну доцільність подання в програмних документах УГС саме такого формулювання щодо політичного майбутнього України, що сприяло успіху Спілки у досягненні стратегічної мети. Схвалюють правильність позиції авторів Декларації і численні історики. Зокрема, О.Бойко зауважує, що «тимчасова відсутність гасла незалежності дозволила УГС, по-перше, більш-менш органічно вписатися в рамки легальної діяльності; по-друге, розширити базу своїх потенційних прихильників, адже темпи зростання політичної активності мас у цей час значно випереджали розгортання процесів пробудження національної свідомості; по-третє, широко окреслене в Декларації коло вимог логічно вело до усвідомлення широким загалом того, що головною умовою їх практичної реалізації є здобуття незалежності» [12, 65–66]. Відповідно про вплив і значення Спілки в політичному житті України А.Русначенко зазначає: „УГС виступала як ініціатор обговорення і вирішення різних гострих політичних проблем, підштовхуючи громадську думку і водночас впливаючи прямо на інші широкі організації національного спрямування десь аж до Других зборів НРУ як ідейно, так і через своїх членів” [13, 263]. Про те, що УГС, незважаючи на свою невелику чисельність (близько 1000 активних членів), спрямовувала

національно-демократичний рух в Україні, у тому числі діяльність НРУ, заявляв і В. Чорновіл [14, 31].

Хоча лідери УГС в Декларації не записали позиції про незалежність України, про що вони заявляли як діячі Української гельсінської групи ще у 1970-х роках, не стверджували, що УГС є політичною організацією, але влада чітко усвідомлювала цей тактичний момент і сприймала Спілку як українську небезпечну націоналістичну політичну організацію, з якою необхідно боротися. Зокрема, під час тривалого ув'язнення після проведення мітингів голови ініціативного комітету Львова І. Макара, якого було арештовано через місяць після оголошення створення УГС – 4 серпня 1988р., більшість питань, заданих йому слідчими, стосувалась УГС. У Львівському обкомі КПУ лише за друге півріччя 1988р. було розроблено п'ять документів стосовно боротьби з УГС. В них наголошувалося, що це антирадянська політична структура, діячі якої прагнуть прийти до влади, дискредитують КПРС, намагаються відокремити Україну від Радянського Союзу [15]. Про це йдеться і в аналітичній записці, підготовленій у ЦК КПУ про тенденції розвитку політичної ситуації в республіці [16, 114]. Згадував про „зухвалу” діяльність діячів УГС і В. Щербинський на травневому пленумі ЦК КПУ 1989р., а також про деструктивну діяльність Спілки – у листах, направлених до ЦК КПРС у Москву.

Тобто розуміння небезпеки з боку УГС у владі існувало. Проводились і відповідні репресивні заходи. Складніше було звинувачувати Спілку в „найстрашнішому гріху” для радянського суспільства – поширенні ідей виходу України зі складу СРСР. Тому хоч у внутрішніх документах радянських інстанцій це питання чітко фіксувалося за УГС, але в пропагандистській діяльності його не можна було дієво використати через відсутність відповідного положення в офіційних документах УГС.

Цікаво, що на 1988р. серед керівників СРСР не спостерігалось домінування поглядів щодо якихось політичних перемін устрою СРСР, а ідею перетворення Союзу на конфедерацію негативно сприймали до останніх днів існування цієї держави. Вересневий пленум ЦК КПРС 1989р., вже передбачаючи оновлення радянської федерації, виступив проти спроб підміни її „крихкою конфедерацією” [17, 64].

Не сприймали ідею конфедерації і деякі члени Спілки. Їхня мотивація була кардинально іншою, ніж радянського керівництва. Вони виступали за негайне введення до Декларації положення про потребу досягнення незалежності для України, щоб „поставити питання перед світом, сказати, чого ми хочемо”. Ця позиція викликала найбільше дебатів серед членів УГС. В результаті відмови більшості учасників львівської установчої конференції УГС внести в Декларацію це питання з виконавчого комітету Спілки вийшов З. Красівський. Загроза розколу постала під час київської лютневої наради Всеукраїнської координаційної ради УГС, коли вперше в її роботі взяв участь зокрема обраний головою УГС Л. Лук'яненко, який ще із заслання розіслав впливовим у русі людям свою працю „Що далі?”, де відстоював позицію самостійності України. Позиція Л. Лук'яненка стала каталізатором загострення обговорення проблеми і викликала запитання у багатьох членів Спілки щодо того, якої лінії дотримуватись: позиції виконкому УГС чи голови УГС? Зокрема, про виникнення такої ситуації писав С. Сапеляк – керівник Харківської філії Спілки, для якого ідея незалежності була „нормальною і закономірною”. Але він вважав, що пряма постановка завдання

боротьби реорганізованої УГС за повну самостійність України могла б привести до розколу в його філії. Відтак поставало питання, як достатньо обґрунтовано поінформувати членів філії, переважно „східняків”, враховуючи, що на недавніх зборах було проголосовано за „Декларацію принципів”, надіслану В. Чорноволом, у якій йшлося про конфедерацію [18, 90].

Отож київська нарада була скликана значною мірою з метою вироблення єдиного підходу до цього питання. На нараді Л. Лук'яненко прагнув відстояти свою позицію. Його підтримали З. Красівський, І. Кандиба, В. Скочко, В. Барладяну, хоча останній у статті, опублікованій в „Українському віснику” в середині 1988р., писав: „Тільки конфедерація поверне народам свободу і гідність. Іншого шляху просто не існує” [19, 75]. За збереження існуючого положення в Декларації виступив В. Чорновіл – ініціатор створення і розбудови структури УРС в різних областях України, який очолював її весь час до приїзду із заслання Л. Лук'яненка і особисто запропонував обрати його головою Спілки. В. Чорновола підтримали Михайло і Богдан Горині, Віталій і Олесь Шевченки. В результаті Л. Лук'яненко погодився залишити дану позицію офіційної програми, доки не настане слушний час для її заміни. Змінити свою думку (натомість персонально залишити за собою право поширювати брошуру „Що далі?”), як він згодом писав, його змусила небезпека розколу УГС, а також тогочасна політична ситуація в Україні. За такого стану суспільства, який був на початку 1989р., Л. Лук'яненко вважав правильним офіційну мету формулювати у вигляді федеративного устрою [20, 369]. Цю думку підтверджує тодішній голова Київської філії УГС О. Шевченко: „Влада сприймала створення УГС як зухвалий виклик радянській державі. Власне, так воно було. Ми, справді, були антирадянчиками, але здійснювали свої плани поступово, не відриваючись більш як на кілька кроків уперед від розвитку громадської думки, підтягуючи її все далі й далі вперед та подаючи приклад долання страху” [21, 510].

Проте діячі УГС, які відстоювали думку про негайне включення в Декларацію ідеї незалежності України, не погодилися з її відтермінуванням. Дехто з них почав виступати проти УГС. Зокрема, дуже негативно більшістю членів УГС був сприйнятий демарш п'ятерки радикалів, які, без погодження з Міжнаціональним координаційним комітетом, прибули на нараду національно-демократичних рухів у Лооді й, порушуючи етичні норми, виступили проти УГС. Відтак Всеукраїнська координаційна рада УГС прийняла ухвалу, в якій рекомендувала місцевим філіям припинити членство у Спілці В. Січка й І. Макара, та „для уникнення компрометації Спілки... не входить в спільні організаційні структури з названими особами” [22]. В українській опозиційній пресі почали з'являтися звинувачення керівництва УГС у т. зв. „угодовстві”, зокрема під авторством Г. Приходька.

Таким чином, як зауважив Т. Батенко, керівництво УГС опинилося між двома вогнями: з одного боку, народжувалася опозиція у власних лавах, а з іншого – не зникала загроза бути розчавленим компартійно-радянським апаратом [23, 136].

Підтвердженням думки про те, що в тогочасних умовах радикальність повинна бути максимально виваженою, свідчить історія існування Української демократичної спілки (УДС), яка виділилась із всесоюзного Демократичного союзу в середині 1988р. УДС одразу представила себе як опозиційна партія, гостро критикувала радянську систему як таку, що „побудована за

хибним принципом марксизму-ленінізму”, вимагала надання реального права на агітацію і пропаганду за відокремлення УРСР від Радянського Союзу [24, 11] тощо. Гострота ідей і вимог викликала бурхливу реакцію та протидію влади, а також відштовхнула від УДС широкі народні маси. В результаті нечисленна УДС розкололась, а влітку 1989 р. взагалі припинила своє існування.

Другою в Україні політичною організацією, яка виступала за негайний вихід України зі складу СРСР і заявляла про перебування України під радянською окупацією, була Українська національна партія, що виникла у жовтні 1989 р. Вона також не змогла перетворитися на масову організацію і нараховувала всього 150–200 осіб [25, 46].

У квітні 1989 р., на черговому засіданні Всеукраїнської координаційної ради УГС, було прийнято рішення запропонувати надсилати протягом квітня свої зауваження до Декларації та статутних принципів УГС з метою остаточно опрацювати програмні документи Спілки [26].

Невдовзі до „Декларації принципів УГС”, за пропозицією В. Чорновола, ввійшла така норма: „Стоячи на позиціях української державності, УГС як правозахисна федеративна організація відстоює право окремих осіб чи громадських груп конституційним шляхом домагатися своїх ідеалів державності у формі як федерації чи конфедерації з іншими народами СРСР або Європи, так і повної державної незалежності” [22].

Оприлюднив це 10 вересня 1989 р. у виступі на Установчих зборах Народного руху України В. Чорновіл, заявивши, що одним порятунком для всіх є повна державна незалежність України, здобуття її мирним, демократичним, конституційним шляхом [2, 41]. Заразом він відверто стверджував, що УГС із самого початку окреслювалася як політична організація, що мала альтернативну до КПРС програму перебудови українського суспільства. Також В. Чорновіл сказав, що Спілка є реалістичною організацією, а тому не хоче „забігати наперед суспільного розвитку і розкидатися не сьогоднішніми закликами» [27, 1499]. Тобто з його слів випливало, що лідери УГС намагалися репрезентувати ті ідеї, які могла сприйняти громадська думка того часу, спрямовувати їх на радикалізацію, себто діяти подібно до діячів національно-визвольних рухів інших республік. У жовтні 1989 р. на Всеукраїнській координаційній раді УГС було остаточно ухвалено рішення: УГС здійснює діяльність, спрямовану на досягнення повної політичної незалежності України.

Потрібно зауважити, що в той же час прибалтійські народні фронти теж замінили положення про конфедерацію на відновлення незалежності своїх держав.

Радикалізації гасел УГС і народних фронтів республік Прибалтики сприяли політичні зміни, що відбувалися в Східній Європі, де комуністичні режими втрачали контроль над ситуацією в країнах т. зв. Варшавського договору. Зокрема, у Польщі на літніх виборах 1989 р. опозиційна організація „Солідарність” здобула переважну більшість мандатів у сеймі й сенаті, а у вересні 1989 р. був сформований коаліційний уряд на чолі з Т. Мазовецьким, якого висунула „Солідарність”. Крім того, під час свого візиту до Польщі у липні 1989 р. Президент США Дж. Буш непрямо заявив про підтримку політичних змін в Україні, сказавши: „Без вільної України не може бути вільної Польщі” [28, 27].

Таким чином, ідею незалежності України, яка була зрозумілою і прийнятною для діячів УГС,

офіційно оприлюднили як позицію УГС в слушний для цього час. В цьому плані діячам УГС не довелося переживати еволюцію поглядів. Її переживало українське суспільство – і досить швидко. В результаті ця ідея з’явилась у програмі УГС саме на виклик суспільства, а невдовзі стала невід’ємною програмною засадою масштабної всеукраїнської організації – Народного руху України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. Україна в 1985–1991 рр. Основні тенденції суспільно-політичного розвитку. – К., 2002; О. Гарань. Убити дракона. З історії Руху та нових партій України. – К., 1993; Кафарський В. Комунізм і український національно-визвольний рух. – Івано-Франківськ, 2002; Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х років. – К., 1998.
2. Горинь Б. В’ячеслав Чорновіл – ініціатор створення УГС // Чорноволівські читання. – К., 2003.
3. Хейфец М. В’ячеслав Чорновіл – зеківський генерал // Українські сили. – Нью-Йорк, 1983.
4. Давимука С. Незабутній народний голова: Львівський період державотворчої діяльності В’ячеслава Чорновола 1990–1992 років // Молодь України. – 2003. – 11 квітня; Василюшин Г. Призначено дійти. В. Чорновіл. Політика та правда життя: УЗ Ч. – К., 1998–1999; Капелюшній Л. Без Чорновола. – К., 1999 та ін.
5. Чорновіл В. Відкритий лист до Генерального секретаря ЦК КПРС Горбачова М.С. // Український вісник. – 1987. – Вип. 7. – С. 16–17.
6. Декларації принципів УГС // Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х років. – К., 1998. – С. 636.
7. Гарань О. Від створення Руху до багатопартійності. – К., 1992. – С. 4.
8. Гарань О. Убити дракона. З історії Руху та нових партій України. – К., 1993. – С. 42.
9. Загальна програма Народного фронту Естонії // Вісник Народного фронту. – 1988. – № 5. – С. 4.
10. Підсумкова заява львівської наради представників національно-демократичних рухів народів СРСР // Український вісник. – 1990. – № 13. – С. 7.
11. Хартія свободи поневолених народів СРСР // Визвольний шлях. – 1989. – № 5. – С. 565.
12. Бойко О. Україна в 1985–1991 рр. Основні тенденції суспільно-політичного розвитку. – К., 2002. – С. 65–66.
13. Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х років. – К., 1998. – С. 263.
14. Чорновол В. Воспоминание украинского федералиста // Век XX и мир. – 1992. – № 12.
15. Листок прес-служби УГС. – Ч. 70. – 1989. – 20 лютого.
16. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 32. – Спр. 2642.
17. Мельник І.А. Міжнародні відносини: радянський експеримент та історичні реалії. – К., 2006.
18. Сапеляк С. Хроніки дисидентські від головосіку. – К., 2003.
19. Барладяну В. Інтернаціоналізація – мета і методи // Український вісник. – 1988. – № 13.
20. Лук’яненко Л. Не дам загинуть Україні. – К., 1994.
21. Шевченко О. Перший постріл переможної революції // Київська весна. – К., 2005.
22. Капіані В. УГС: політичні дискусії та долі лідерів // <http://kipiani.org/gulag/index.cgi?115>.
23. Батенко Т. Опозиційна особистість: друга половина ХХ ст. Політичний портрет Б. Гориня. – Львів, 1997.
24. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 32. – Спр. 2577.
25. Білоус А. Політичні об’єднання України. – К., 1993.
26. Об’їзник виконавчого комітету УГС. – Ч. 5. – 1989. – 14 квітня.
27. Виступ В. Чорновола на Установчому з’їзді НРУ 10 вересня 1989 р. // Визвольний шлях. – 1989. – № 12.
28. Левицька Г. Місяць у Польщі // Львівські новини. – 1989. – Ч. 6–7.

Василий Деревинский

Позиция В. Черновола относительно формирования вопроса о политическом будущем Украины в „Декларации принципов УГС”

Аннотация. В статье рассматриваются особенности выражения в программных документах УГС положения о политическом будущем Украины. Освещено влияние позиции В.Черновола на формулировку этого положения в документах УГС. Проведен анализ влияния тогдашней политической ситуации в Украине и в СССР на одно из основных программных положений – вопрос национального самоопределения – как УГС, так и национально-освободительных организаций других народов бывшего Советского Союза.

Ключевые слова: УГС, Союз, В.Черновол, Декларация, независимость, конфедерация.

Vasyl Derevinskyy

Position of V.Chernovola concerning formulation of question about the political future of Ukraine in „Declarations of principles of UGS”

Annotation. In the article the features of expression are examined in the position papers of UGS of position about the political future of Ukraine. Influence of position of V.Chernovola is lighted up on formulation of this position in the documents of UGS. The analysis of influence of of that time political situation is conducted in Ukraine and in the USSR on one of substantive programmatic provisions – question of national self-determination, both UGS and national liberation organizations of other people of former Soviet Union.

Key words: UGS, Union, V.Chernovil, Declaration, independence, confederation.